

ALOCAREA CHELTUIELILOR TOTALE LA CET-uri ȘI PROBLEMA SUBVENȚIILOR ÎNCRUCIȘATE

Alexandru Mija,

Direcția Politică Tarifară și Analiză Economică, ANRE

INTRODUCERE

Conform experienței internaționale de organizare a piețelor energetice, prioritatea convergentă a autorității de reglementare, întreprinderilor reglementate și a consumatorilor constă în stabilirea unor tarife cât mai adecvate atât din punct de vedere a reflectării costurilor de la activitățile corespunzătoare, cât și a recuperării echitabile a consumurilor și cheltuielilor de către fiecare categorie de consumatori. În cadrul modalității date de abordare a problemei se impune diminuarea treptată și eventuala excludere a așa-numitelor „subvenții încrucișate”, care la etapa actuală de dezvoltare mai persistă în sectorul energetic. Tarifele corecte determinate pentru energie conduc la instituirea unei astfel de conjuncturi, în condițiile căreia consumatorii sunt cointeresați în utilizarea rațională a energiei.

La etapa actuală politica de reglementare a prețurilor și tarifelor în sectorul energetic, întemeiată pe practica mondială, este conformată următoarelor **principii**:

- Asigurarea fiabilă a consumatorilor cu energie electrică și termică (serviciile trebuie să devină din ce în ce mai calitative și să fie prestate la tarife rezonabile);
- Menținerea viabilității financiare a sectorului (acoperirea costurilor reale și strict necesare pentru procurarea resurselor energetice, a consumurilor și cheltuielilor aferente exploataării eficiente a unităților energetice de producție și celor necesare pentru protecția mediului ambiant);
- Acordarea posibilității investitorului de a-și recupera investițiile (stabilirea unui nivel echitabil al randamentului de la investiții - în funcție de mijloacele investite în dezvoltare, renovare și reconstrucție);
- Utilizarea eficientă a resurselor energetice, materiale și umane în sector (stimularea eficienței managementului întreprinderilor energetice, optimizării costurilor și reducerii pierderilor);
- Asigurarea stabilității tarifelor, bazată pe corectitudine, simplitate și echitate (fiecare grupă de consumatori trebuie să achite prin tarife anume acele costuri, care sunt necesare pentru

prestarea serviciului nemijlocit acestei grupe de consumatori);

- Considerente economico-sociale.

Necesitatea reglementării reiese din următoarele considerente:

- Principiile tarifare deseori vin în contradicție, uneori sunt chiar diametral opuse. Drept urmare, este necesar de a fi identificate echilibru și compromisuri;
- Lipsa de concurență;
- Efectul de scară și tendința de a nu avea concurenți;
- Tendința monopolistului de a maximiza profitul și mai puțin de a eficientiza producția;
- Costurile mari de capital;
- Consumatorul trebuie să cunoască că totul are un cost și nu există produse sau servicii pe gratis;
- Dacă consumatorul nu poate achita facturile atunci furnizorul nu dispune de resurse pentru a-și desfășura activitatea.

Cadrul legal, ce stă la baza reglementării în domeniu:

- Legea cu privire la energetică nr. 1525-XIII din 19.02.1998;
- Legea cu privire la energia electrică nr. 137-XIV din 17.09.1998;
- Standardele Naționale de Contabilitate;
- Metodologiile tarifare aprobate de ANRE (*în cazul dat - Metodologia determinării, aprobării și aplicării tarifelor la producerea energiei electrice, energiei termice și la apa de adaos, aprobată prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRE nr. 147 din 25.08.2004*);
- Condițiile contractuale.

Factorii principali de influență asupra cuantumului tarifelor:

- Tipul și prețul la combustibil, în special, *influențat de prețul de import și rata de schimb a valutei naționale*;
- Utilizarea puterii centralei electrice cu termoficare, *în funcție de volumele de energie necesare de a fi produse*;
- Caracteristica tehnico-economică, *dependentă de starea tehnică și randamentul centralelor (utilajului)*;

- Valoarea activelor și durata de funcționare utilă a mijloacelor fixe;
- Corelația volumelor și repartizarea consumurilor și cheltuielilor între energia electrică și energia termică (*influență proporției consumului specific de combustibil între tipurile de energie*).

Consumurile și cheltuielile activității operaționale pentru producerea energiei electrice și termice:

- consumuri directe de materiale (*combustibil, apă, reactive chimice, materiale de filtrare*);
- consumuri directe pentru retribuirea muncii (*personalului nemijlocit încadrat în procesul de producere a energiei electrice, termice*);
- consumuri indirecte de producție (*uzura mijloacelor fixe, retribuirea muncii, cheltuielile de întreținere a unităților de producție în stare de lucru, etc.*);
- cheltuieli comerciale;
- cheltuieli generale și administrative (*retribuirea muncii personalului de conducere și gospodăresc al întreprinderii, uzura mijloacelor fixe cu destinație administrativă și gospodărească, etc.*);
- alte cheltuieli operaționale (*cheltuielile aferente fondului de rulment, plata dobânzilor aferente creditelor bancare și împrumuturilor, etc.*).

Particularitățile determinării consumului de combustibil la producerea energiei electrice și energiei termice. Normele de consum specific de combustibil pentru producerea 1 kWh energie electrică și 1 Gcal energie termică se calculează reieșind din starea tehnică și parametrii tehnico-economici ai centralei, volumul și standardele de calitate a energiei electrice (termice) urmate a fi livrate de la liniile electrice de plecare (colectoarele centralei).

Metodologia determinării, aprobării și aplicării tarifelor la producerea energiei electrice, energiei termice și la apa de adaos prevede determinarea separată a consumului specific de combustibil pentru producerea simultană a energiei electrice și termice în regim de cogenerare, pentru producerea energiei electrice în regim de condensare și pentru producerea separată a energiei termice în cazane de apă fierbinte.

Pentru a nu fi subestimată importanța unui tip de energie față de altul, Metodologia prevede, că la determinarea consumului specific de combustibil pentru **producerea energiei electrice și termice în regim de cogenerare** a se va ține cont de următoarele condiții:

(I) consumul specific de combustibil pentru producerea energiei termice nu poate fi mai mare decât consumul specific de combustibil necesar de a produce energia termică la cea mai eficientă centrală termică;

(II) la producerea energiei electrice consumul specific de combustibil trebuie să fie mai mic decât la centralele termoelectrice și mai mic decât în cazul producerii la CET a energiei electrice în regim de condensare.

În baza normelor de consum specific de combustibil necesar pentru producerea 1 kWh energie electrică (1 Gcal de energie termică) și cantitatea de energie ce urmează să fie livrată de la liniile electrice de plecare (de la colectoare), se determină cantitatea de combustibil în unități convenționale (tone combustibil convențional - t c. c.) pentru producerea energiei electrice și energiei termice.

Consumul de combustibil convențional (exprimat în t c. c.) necesar pentru producerea energiei electrice (termice) pe fiecare tip de combustibil (gaze naturale, păcură, cărbune, etc.) se calculează, reieșind din structura tipurilor de combustibil, utilizat pentru producerea energiei la centrală.

Consumul de combustibil în unități naturale se calculează prin împărțirea consumului de combustibil convențional (pe tipuri de combustibil exprimat în t c. c.) la coeficientul caloric a tipului respectiv de combustibil natural. Coeficientul caloric se determină ca raport dintre puterea calorică (kcal/kg) a tipului dat de combustibil și puterea calorică a combustibilului convențional (7000 kcal/kg c. c.).

Consumurile pentru combustibil în expresie valorică (pe tipuri de combustibil) se determină reieșind din consumul de combustibil în expresie naturală și prețurile de procurare a combustibilului. La determinarea consumului de combustibil, prețurile de procurare a gazelor naturale nu pot să depășească tarifele aprobate de ANRE, iar pentru alte tipuri de combustibil - prețurile minime de piață (obținute în urma licitațiilor de achiziții publice).

Particularitățile repartizării altor consumuri și cheltuieli la producerea energiei electrice și energiei termice. La CET-uri repartizarea uzurii mijloacelor fixe, cheltuielilor directe pentru retribuirea muncii, cheltuielilor indirecte de producție, cheltuielilor comerciale, generale și administrative între cele două forme de energie (electrică și termică) se efectuează proporțional cheltuielilor de achiziționare a combustibilului utilizat la producerea formei date de

energie în cheltuielile totale pentru combustibilul utilizat la producerea ambelor forme de energie.

Structura generalizată a tarifelor la producerea energiei electrice și a energiei termice este prezentată în **tabelul nr. 1**. În structura costurilor totale reflectate în tarife consumurile de combustibil au pondere dominantă: la CET-1 – 85,1%, la CET-2 – 90,5% și la CET-Nord – 79,8 la sută. Suplimentar la consumuri și cheltuieli în tarif se include o marjă de profit, calculată în modul următor: (I) reieșind din rata de rentabilitate 5 % către consumurile și cheltuielile proprii ale întreprinderii și (II) reieșind din valoarea investițiilor nete efectuate de întreprinderi și rata rentabilității acestora. Suma beneficiului în tarifele actuale constituie: la CET-1 – 4,8 mil. lei (sau 1,5% către costurile de procurare a combustibilului și producere), la CET-2 – 7,1 mil. lei (sau 0,7% către costurile de procurare a combustibilului și producere) și la CET-Nord – 3,9 mil. lei (sau 1,9% către costurile de procurare a combustibilului, producere, transport și distribuție).

Consumul specific de combustibil și impactul acestuia asupra valorii subvențiilor între energia electrică și energia termică este elucidat în **tabelul nr.2**. Subvențiile rezultă din diferența dintre consumul specific de combustibil pentru fiecare tip de energie luat în considerație în tarifele aprobate și cel calculat conform parametrilor tehnico-economici ai centralei.

Consumul specific de combustibil pentru producerea energiei termice prevăzut în tarifele actuale este mai redus decât cel normativ/de referință: la CET-1 cu 14,6%, CET-2 cu 25,8%, CET-Nord cu 14,8%.

În consecință, suma subvențiilor pentru producerea energiei termice din contul energiei electrice, menținute în tarifele în vigoare constituie circa 181 mil. lei, inclusiv la CET-1 – 28,7 mil. lei și la CET-2 – 152,3 mil. lei (pentru S.A. „Termocom”).

CONCLUZII

Întru stabilirea unor tarife cât mai adecvate este deosebit de importantă repartizarea nediscriminatorie a mijloacelor pentru producerea energiei electrice și termice în condiții de cogenerare la centralele electrice cu termoficare. Metodologia în vigoare de determinare a tarifelor la producerea energiei electrice și energiei termice prevede, că: (I) normele de consum specific de combustibil pentru producerea 1 kWh energie

electrică și 1 Gcal energie termică se calculează reieșind din starea tehnică și parametrii tehnico-economici ai centralei și (II) consumul specific de combustibil pentru producerea energiei termice în regim de cogenerare nu poate fi mai mare decât consumul specific de combustibil necesar de a produce energia termică la cea mai eficientă CT din țară, iar la producerea energiei electrice consumul specific de combustibil trebuie să fie mai mic decât la centralele termoelectrice și mai mic decât în cazul producerii la CET a energiei electrice în regim de condensare. Totuși, în tarifele actuale consumul specific de combustibil pentru producerea energiei termice este mai redus decât cel normativ/de referință, ce semnifică subvenționarea energiei termice din contul energiei electrice. Ghidându-se de principiul eliminării graduale a subvențiilor încrucișate, la ultima aprobare a tarifelor (în vigoare de la 1 august 2008) ANRE a eliminat o parte (circa 20%) din subvențiile existente.

Bibliografie

1. *Valentin Arion, Strategii și politici energetice (Uniunea Europeană și Republica Moldova).- Chișinău, ed. „Universul”, 2004.*
2. *Metodologia determinării, aprobării și aplicării tarifelor la producerea energiei electrice, energiei termice și la apa de adaos, aprobată prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRE nr. 147 din 25.08.2004.*

Tabelul 1. Structura tarifului la producerea energiei electrice și energiei termice (exemplu)

Indicatori		Unități	Tarif, consum specific parametri tehnico-economici ai centralei			Tarif în vigoare		
			energia electrică	energia termică	total	energia electrică	energia termică	total
Volumul energiei livrate	electrică	mil. kWh	669,1			669,1		
	termică	mii Gcal		1111,7			1111,7	
Consumul specific de combustibil		g c.c./kWh	235,66			308,40		
		kg c.c./Gcal		169,72			125,94	
Consum combustibil convențional		mii t. c.c.	157673	188678	346351	206339	140012	346351
Coeficient de transformare		K	1,149	1,149		1,149	1,149	
Consum de gaze naturale		mil. m ³	137,2	164,2	301,4	179,6	121,9	301,4
Prețul de achiziție a gazelor naturale		lei/1000 m ³	3232	3232		3232	3232	
Costul combustibilului		mii lei	443515	530728	974243	580406	393837	974243
		%	45,5	54,5	100	59,6	40,4	100
		bani/kWh	66,3			86,7		
		lei/Gcal		477,4			354,3	
Total costuri fără combustibil		mii lei	46685	55865	102550	61094	41456	102550
		%	45,5	54,5	100	59,6	40,4	100
		bani/kWh	7,0			9,1		
		lei/Gcal		50,3			37,3	
Total consumuri și cheltuieli		mii lei	490200	586593	1076793	641501	435293	1076793
		bani/kWh	73,3			95,9		
		lei/Gcal		527,7			391,6	
Rentabilitatea		mii lei	3244	3875	7119	4242	2877	7119
		bani/kWh	0,5			0,6		
		lei/Gcal		3,5			2,6	
Total venit calculat		mii lei	493445	590468	1083913	645743	438170	1083913
Tarif calculat		bani/kWh	73,8			96,5		
		lei/Gcal		531,1			394,1	

Tabelul 2. Calculul subvențiilor între energia electrică și energia termică

Indicatori		Unități	S.A. "CET-1"			S.A. "CET-2"			S.A. "CET-Nord"		
			energia electrică	energia termică	total	energia electrică	energia termică	total	energia electrică	energia termică	total
Tarif în vigoare											
Volumul de energie livrată	electrică	mln. kWh	118,3			669,1			55,0		
	termică	mii Gcal		354,0			1111,7			251,6	
Consumul specific de combustibil		g c.c./kWh	389,33			308,40			279,39		
		kg c.c./Gcal		139,99			125,94			149,90	
Total venit calculat		mln. lei	154,8	167,0	321,7	645,7	438,2	1083,9	55,1	135,9	191,0
Tarif calculat		bani/kWh	130,8			96,5			100,2		
		lei/Gcal		471,7			394,1			540,1	
Tarif, consum specific parametri tehnico-economici ai centralei											
Consumul specific de combustibil		g c.c./kWh	317,68			235,66			159,91		
		kg c.c./Gcal		163,93			169,72			176,02	
Total venit calculat		mln. lei	126,1	195,7	321,7	493,4	590,5	1083,9	31,7	159,3	191,0
Tarif calculat		bani/kWh	106,6			73,8			57,6		
		lei/Gcal		552,7			531,1			633,2	
Valoarea subvențiilor		mln. lei	28,7	-28,7		152,3	-152,3		23,4	-23,4	
		bani/kWh	24,2			22,8			42,6		
		lei/Gcal		-81,0			-137,0			-93,1	